

Незважаючи на складні умови проведення конкурсу «Учитель року - 2023», конкурсанти успішно виконували завдання конкурсних випробувань. Попри відключення світла, проблеми з інтернетом та звуки сирен, креативні, творчі й талановиті педагоги Кіровоградщини впевнено йшли до перемоги. Усі вони успішні і найкращі для своїх учнів. Фахове журі справедливо та неупереджено оцінили учасників.

За результатами конкурсних випробувань фінального етапу призові місця були розподілені наступним чином:

I місце - Дмитро ПАНОВ, вчитель початкових класів комунального закладу «Ліцей «Максимум» Кропивницької міської ради»;

II місце - Аліна САМОЙЛЕНКО, вчитель початкових класів Новомиргородського ліцею № 2 Новомиргородської міської ради Кіровоградської області;

III місце - Олена ДРУМАШКО, вчитель початкових класів Бандурівського ліцею Гайворонської міської ради Кіровоградської області.

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КОНКУРС «УЧИТЕЛЬ РОКУ» ЯК ІНСТРУМЕНТ ФАХОВОГО ЗРОСТАННЯ ПЕДАГОГА

Світлана БАРСУКОВА,

методист науково-методичної лабораторії виховної роботи, фізичної культури та безпечного освітнього середовища комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»

ПЕДАГОГ – професія далекої дії.

Вчитель – це перший, а потім і головний світоч в інтелектуальному житті школяра; він пробуджує в дитини жадобу знань, повагу до науки, культури, освіти.

В.О. Сухомлинський

Україна нині проходить складний процес реінтеграції до Європи і на вчителів покладено відповідальність за виховання європейських українців, майбутніх громадян ЄС, які, утверджуючи свою самобутність, залишаються відкритими для світу.

Стрімкі зміни пріоритетів відбуваються як у суспільстві й державі, що знаходить своє відображення в усіх сферах (культурній, науковій, освітній, інформаційній та ін.), так і в особистому житті кожного українця та його ставленні до цих змін і подій.

Важливим акцентом і стимулом у життєдіяльності особистості є її система цінностей, духовно-моральний стержень, уміння адаптуватися та бути конкурентним у сучасному інформаційному суспільстві на основі базових компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в суспільстві.

Оновлення суспільства, модернізація освіти, а особливо сучасний учень вимагають яскравої творчої особистості вчителя, педагогічна діяльність якого

має бути міцним засобом формування і всебічного розвитку особистості кожної дитини. Саме учитель формує світоглядні принципи, практичні вміння, визначає рівень моральності та етичної відповідальності перед своєю країною.

Провідне місце у процесах розвитку, виховання та соціалізації дитини, як наголошується в Концепції Нової української школи, відводиться школі, яка має закласти основи формування *«особистості як цілісної, усебічно розвиненої, здатної до критичного мислення, патріота з активною позицією, який діє згідно з морально-етичними принципами і здатний приймати відповідальні рішення, інноватора, здатного змінювати навколишній світ, розвивати економіку, конкурувати на ринку праці, вчитися впродовж життя»*.

Роль педагога є ключовою у формуванні суспільства. Учитель закладає моральну основу нації, розкриває перед учнями різні грані багатовимірної дійсності і закликає бути активними творцями нового життя, побудованого на принципах поваги до іншого, патріотизму, шанобливого ставлення до своєї мови, культури та історії.

Праця вчителя – це постійне вдосконалення його особистості, пошук нових ідей, методів, прийомів під час проведення уроків та позакласних заходів. Основне – любов і повага учнів. Саме за допомогою такого конкурсу як «Учитель року» педагог активізує усі свої знання, пізнає нові висоти педагогіки й розуміє: як би складно не було, він обрав гідну професію - «сіяти розумне, добре, вічне».

Учитель – найвище звання, яке існує в суспільстві. Будь-яка професія передбачає постійну роботу над собою задля безпосереднього росту як фахівця. Професія педагога, окрім цього, вимагає ще й самовдосконалення особистості. При всьому розмаїтті технологій, засобів, прийомів особистість педагога була і залишається його головним інструментом. Сьогодні вимагає від кожного вчителя відповідальності, відмови від шаблонних форм і методів роботи, вміння творчо будувати освітній процес. Головне – учитель має бути творчою особистістю.

Ефективність професійного зростання залежить як від налагодженої системи курсового підвищення кваліфікації, особистісно орієнтованого науково-методичного супроводу процесу підвищення професійної компетентності педагогів, так і від бажання та вмотивованості самого працівника на успіх.

Значним стимулом і ресурсом самовдосконалення вчителів виступають фахові конкурси, які допомагають розкрити професійний рівень працівників та їх творчий потенціал,

Конкурс – це професійне змагання й платформа для розкриття компетентності, творчості та майстерності педагогів, певний марафон ідей та новацій. Це – стимул до самоаналізу діяльності, професійного підйому, самовдосконалення й самореалізації.

Конкурс педагогічної майстерності «Учитель року» – високоефективний засіб стимулювання самоосвіти, творчої активності вчителів, можливість оптимально задовольнити їхні різноманітні соціальні, професійні, духовні потреби; усвідомити свою роль в житті суспільства і в житті своїх учнів. Участь у всеукраїнському конкурсі «Учитель року» дає вчителям можливість якнайкраще продемонструвати свій фаховий рівень, загальну культуру та

педагогічний досвід; заявити про себе як про фахово компетентну, творчу особистість, яка сміливо й впевнено йде на професійний ринг.

Зазначений вище конкурс проводиться з метою піднесення ролі вчителя в суспільстві та престижності його праці; сприяння творчим педагогічним пошукам, удосконаленню фахової майстерності педагогів; виявлення та підтримки талановитих педагогічних працівників; популяризації педагогічних здобутків.

Всеукраїнський конкурс «Учитель року – 2023» проводився на виконання Указу Президента України від 29.06.1995 № 489 «Про всеукраїнський конкурс «Учитель року», відповідно до Положення про всеукраїнський конкурс «Учитель року», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 11.09.1995 № 638 (із змінами), наказів Міністерства освіти і науки України від 31.05.2018 № 549 «Про затвердження графіка проведення третього туру всеукраїнського конкурсу «Учитель року» у 2019-2023 роках» (зі змінами) та від 19.10.2022 № 930 «Про проведення всеукраїнського конкурсу «Учитель року — 2023», листа Міністерства освіти і науки України від 04.11.2022 № 1/13298-22 «Про умови та порядок проведення всеукраїнського конкурсу «Учитель року — 2023», наказу директора департаменту освіти і науки Кіровоградської ОВА: від 14.11.2022 № 202-од «Про проведення обласного туру всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2023», листа директора департаменту освіти і науки Кіровоградської ОВА від 22.11.2022 № 35-12/2662/0.35 «Про умови та порядок проведення обласного туру всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2023».

«Учитель року» – конкурс творчих освітян.

Які ж вони – учителі двадцять першого століття? Які вони – кращі вчителі Кіровоградської області? Хорошою нагодою поміркувати над цим є всеукраїнський конкурс «Учитель року - 2023». Започатковане у 1995 році фахове змагання в Україні стало щорічним конкурсом професійної майстерності педагогів у певній номінації.

У цьому році свої професійні уміння, майстерність і творчі здобутки представили на розгляд компетентного журі педагоги у номінації «Основи здоров'я». У 2023 році всеукраїнський конкурс «Учитель року» організовано у два тури: перший – у регіонах; другий – на загальнодержавному рівні.

Так, у січні-лютому проводився обласний етап всеукраїнського конкурсу «Учитель року-2023» у зазначеній вище номінації в Кіровоградській області. У випробуваннях Конкурсу, що з огляду на безпекову ситуацію відбувалися у дистанційному форматі, взяли участь 10 педагогів області.

Участь педагогічних працівників закладів загальної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти в конкурсі здійснювалася на добровільних засадах незалежно від фаху. Педагогічний стаж конкурсантів мав бути не менше 3-х років (на дату реєстрації на конкурс).

Для участі в конкурсі педагогічні працівники реєструвалися в період з 28 листопада до 12 грудня 2022 року на офіційній сторінці конкурсу в розділі «Реєстрація учасників 2023». Учасники подавали організаційному комітетові першого туру конкурсу інформаційну картку.

Конкурс проводився в дистанційній формі у два етапи: відбірковий та фінальний. У відбірковому турі проводилися випробування:

- «Майстер-клас»;
- «Практична робота»;
- «Тестування».

Фінальний етап передбачав конкурсні випробування «Методичний практикум» та «Дистанційний урок».

Теми, завдання, питання випробувань визначалися головою журі. Зважаючи на те, що випробування відбувалися в дистанційній формі, здійснювалося відеоспостереження за процесом підготовки учасників.

Так, конкурсне випробування «Тестування» проводилося з метою демонстрації рівня знанневої складової професійної компетентності та передбачало 40 питань на знання предмета, методики його викладання та психології й педагогіки, що потребували однієї відповіді. Здійснювалося в дистанційному форматі з відеоспостереженням і тривало одну годину.

Випробування «Практична робота» мало на меті перевірити вміння педагогів виконувати практичні завдання у межах навчального предмета. Це була письмова робота з виконання практичних завдань у межах навчального предмета, а саме фрагмент проведення тренінгу за визначеною темою та обраним класом. Тривалість виконання 2 години, після чого конкурсант надсилав роботи на вказану електронну адресу, де шифрувалися та надходили на перевірку до членів журі.

Під час перевірки завдання оцінювалися:

- повнота виконання завдання;
- предметна компетентність конкурсантів;
- вміння виконувати практичні завдання у межах навчального предмета;
- рівень володіння сучасними інтерактивними здоров'язбережними технологіями;
- володіння знаннями, вміннями і життєвими навичками, що будуть сприяти:
  - розвитку здоров'язбережних та соціальних компетентностей учасників освітнього процесу;
  - формуванню у здобувачів освіти знань про здоров'я, здоровий спосіб життя, безпечну поведінку, взаємозв'язок організму людини із природним, техногенним і соціальним оточенням;
  - мотивації в учнів дбайливого ставлення до власного здоров'я, удосконаленню фізичних, соціальних, психічних, емоційних і духовних його чинників;
  - вихованню потреби у здоров'ї, що є важливою життєвою цінністю, свідомого прагнення до ведення здорового способу життя;
  - формуванню вміння самостійно приймати рішення щодо власних вчинків;
  - отриманню власного досвіду зі збереження здоров'я з урахуванням фізичного стану.

На вибір учасників були запропоновані такі теми практичних робіт:

➤ «Конфлікти і здоров'я». Тема уроку: «Конструктивне розв'язання конфліктів. Запобігання ескалації конфлікту. Самоконтроль у конфліктних ситуаціях». Ця тема передбачала практичну роботу: «Як залагодити конфлікт» (6 клас, розділ «Соціальна складова здоров'я»). Метою зазначеного уроку визначалося ознайомити учнів з прийомами конструктивного розв'язання конфліктів (моделювання ситуацій), відпрацювати навички самоконтролю у конфліктних ситуаціях.

Очікувані результати (наприкінці заняття учні):

- пояснюють значення терміна «конфліктоген»;
- наводять приклади конфліктогенів;
- розрізняють «Я-повідомлення» і «Ти-повідомлення»;
- називають можливі кроки розв'язання конфліктів;
- демонструють здатність контролювати себе у конфліктних ситуаціях.

➤ «Емоційне благополуччя». Тема уроку: «Вплив емоцій на здоров'я і прийняття рішень. Культура вияву почуттів. Методи самоконтролю». Практична робота: «Синергія стосунків» (7 клас, розділ «Психічна й духовна складові здоров'я»). Мета: ознайомити учнів з поняттям синергії, сприяти розвитку навичок розбудови стосунків.

Очікувані результати (наприкінці заняття учні):

- розкривають значення терміну «синергія»;
- аналізують якість своїх стосунків;
- наводять приклади синергії у природі, техніці, спорті, стосунках;
- демонструють уміння поліпшувати стосунки, знаходити спільну мову з дорослими та однолітками.

➤ «Самореалізація особистості». Тема уроку: «Поняття життєвого самовизначення. Складові життєвого самовизначення. Критерії і мотиви для вибору професії. Профорієнтація». Практична робота: «Самовизначення і вибір професії» (9 клас, розділ «Психічна й духовна складові здоров'я»). Мета: ознайомити учнів зі складовими життєвого самовизначення, формулою вибору професії, надати підтримку у визначенні особистих мотивів для вибору професії.

Очікувані результати (наприкінці заняття учні):

- називають складові життєвого самовизначення;
- розповідають про формулу вибору професії;
- складають особистий рейтинг мотивів для вибору професії;
- критично аналізують гендерні стереотипи щодо вибору професії.

Щодо конкурсного випробування «Майстер-клас», то метою цього випробування була демонстрація конкурсантом/конкурсанткою вміння адаптувати власну педагогічну ідею (методи, прийоми роботи) до специфіки навчальних тем та вікових особливостей учнів.

Формат випробування:

Аудиторія - педагогічні працівники, студенти.

Кейс конкурсного випробування (клас, навчальна тема) визначалися окремо для кожного учасника шляхом жеребкування.

Вибір методів, прийомів роботи конкурсантні здійснювали самостійно з урахуванням власної педагогічної ідеї, що була зазначена в інформаційній картці.

Підготовка тривала 2 години, 15 хвилин – презентація та 5 хвилин – відповіді на питання. Проводилося випробування дистанційно (із записом). Оцінювалися доцільність вибору методів та прийомів; майстерність та ефективність їх використання; відповідність продемонстрованих методів та прийомів власній педагогічній ідеї, меті, змісту навчання; дотримання принципів проведення майстер-класу; обґрунтованість позиції та лаконічність відповідей.

Для жеребкування були представлені такі теми:

Клас	Тема
5	Цінності у житті людини: життєві, родинні, загальнолюдські та цінності українського народу.
5	Принципи безпечної життєдіяльності: безпека і небезпека. Взаємодія з аварійними та рятувальними службами.
6	Здоров'я і благополуччя. Життєві навички, сприятливі для здоров'я. Активне довголіття.
6	Ризики і небезпеки воєнного часу (види ризиків у зоні бойових дій; правила спілкування з озброєними людьми; захист під час обстрілів; як діяти під завалами).
6	Критичне мислення та вміння приймати рішення (види рішень; алгоритм прийняття зважених рішень; рішення, важливі для здоров'я; вплив реклами на рішення людини; види реклами; соціальна і комерційна реклами).
7	Самодопомога і невідкладна допомога (як запобігти виникненню паніки; керування стресом у воєнний час; перша домедична допомога при падіннях, травмах, опіках; види і наслідки кровотеч; невідкладна допомога при кровотечах).
7	Косметичні проблеми підлітків (чинники, що впливають на здоров'я шкіри та її функції: особливості збереження здоров'я функціонування шкіри у підлітковому віці з урахуванням типу шкіри; догляд за шкірою і волоссям).
7	Хвороби цивілізації (соціальні чинники ризику «хвороб цивілізації»; профілактика серцево-судинних, онкологічних захворювань, діабету, ожиріння; вплив комерційної реклами на здоров'я; комп'ютерна, ігрова та Інтернет-залежність).
7	Побутова безпека (безпека оселі; правила безпеки при користуванні засобами побутової хімії, газовими приладами та пічним опаленням).
8	Невідкладна домедична допомога (визначення стану потерпілого, перша допомога у надзвичайних ситуаціях, види і наслідки кровотеч, невідкладна допомога при кровотечах, серцево-легенева реанімація).
8	На порозі дорослого життя (фізіологічна, психологічна та соціальна зрілість).
9	Моніторинг здоров'я (види моніторингу фізичної складової здоров'я, показники фізичного здоров'я).

У рамках конкурсу педагоги щедро ділилися із колегами своїми педагогічними здобутками, демонстрували нові педагогічні ідеї, креативність, творчий підхід, глибокі знання психологічних особливостей дітей та почуття гумору, показували широкий спектр методів, форм, засобів, педагогічних прийомів.

У фіналі брали участь три конкурсантні, які проходили конкурсні випробування «Методичний практикум» та «Дистанційний урок».

Методичний практикум мав на меті демонстрацію конкурсантами предметно-методичної компетентності. Виконання випробування відбувалося таким чином:

- учасник, отримавши розв'язане учнем завдання, повинен був проаналізувати правильність його виконання; оцінити роботу учня; розробити та запропонувати учневі алгоритм роботи над помилками; переформулювати завдання для виконання на інший рівень (середній, достатній, високий) та надати рекомендації молодому вчителю щодо розкриття різних тем, використовуючи вказане завдання.

Підготовка виконання завдання тривала 2 години, на виступ відводилося до 20 хвилин і до 5 хвилин на запитання журі.

Оцінювалися:

- предметно-методична компетентність;
- гнучкість педагогічного мислення;
- уміння використовувати сучасні підходи та обирати оптимальні прийоми, методи та засоби для організації освітнього процесу;
- реалізація наскрізних змістових ліній;
- спрямованість обраних технологій, методів, форм, прийомів роботи на розвиток в учнів конкретної навички або конкретного уміння та їх доцільність;
- доцільність порад учням щодо порядку та способів розв'язання сформульованих проблем;
- урахування вікових особливостей учнів.
- доцільність розроблених рекомендацій для вчителів.

Запропоновані теми «Методичного практикуму»:

«Безпека в побуті та довкіллі» (5 клас);

«Життя і здоров'я» (5 клас);

«Як діяти під час пожежі» (5 клас);

«Безпека у побуті» (7 клас);

«Життєві цінності» (7 клас);

«Безпека на дорогах» (7 клас).

Найважливішою і завершальною складовою частиною професійних випробувань стало конкурсне випробування «Дистанційний урок», адже, за В.Сухомлинським, урок – «дзеркало загальної педагогічної культури вчителя, мірило його інтелектуального багатства, показник його культури, ерудиції». Під звуки сирен, без світла та стійкого Інтернету фіналісти проводили конкурсні уроки. Це було так символічно і так патріотично.

Метою цього випробування було демонстрація конкурсантами педагогічної майстерності з організації освітнього процесу в дистанційному режимі. Конкурсне випробування відбувалося у форматі проведення фрагменту дистанційного уроку з вивчення нового матеріалу та первинного застосування нових знань в синхронному режимі взаємодії зі здобувачами освіти, з якими працює вчитель. Тривалість фрагменту дистанційного уроку в синхронному режимі 25 хвилин та 5 хвилин відводилося на запитання журі.

Клас, тема уроку визначалися окремо для кожної конкурсантки шляхом жеребкування. Теми конкурсних уроків обиралися журі відповідно до навчальних програм.

За годину до початку конкурсного випробування конкурсанти повинні були надати членам журі:

- 1) доступ до уроку;
- 2) технологічну карту уроку, де відображено: тему, мету, цілі та завдання уроку; етапи уроку, а також форми організації уроку, методи та засоби навчання; діяльність вчителя та учнів; електронні освітні ресурси (ЕОР), що використовуються на уроці або під час самостійної роботи учнів; способи оцінювання діяльності учнів та форми зворотного зв'язку.

Фаховим журі, у складі 5 осіб, оцінювалися:

- ✓ знання предмета;
- ✓ спрямованість на формування цілісності знань, предметних та ключових компетентностей, цінностей і ставлень;
- ✓ реалізація наскрізних змістових ліній;
- ✓ активізація пізнавального інтересу учнів, стимулювання самостійності та організація самостійної діяльності;
- ✓ організація навчальної взаємодії та зворотного зв'язку;
- ✓ доступність та якість дидактичного, ілюстративного матеріалу;
- ✓ доцільність вибору цифрових технологій, раціональність використання мультимедійних технологій, ЕОР, інтерактивних вправ;
- ✓ дотримання санітарного регламенту.

Випробування цього річного конкурсу (майстер-клас, тестування, методичний практикум, практична робота, дистанційний урок) підтвердили думку про те, що замало бути обізнаним у нових ідеях, потрібно знати, де можна використати ці ідеї, уміти їх втілювати, а не лише захоплюватися. Зокрема, проведення майстер-класів продемонструвало розуміння вчителями нових ідей, теорій, показало відповідність вибраної ними теми вимогам шкільної програми.

Щодня змінювалися випробування, настрої, безпекова ситуація, та незмінними залишалися прагнення учасників до перемоги, творчості, креативу, бажання показати свої найкращі уміння та навички.

Конкурсанти гідно пройшли насичений шлях змагань та продемонстрували професійну компетентність, методичну майстерність, знання дитячої психології, педагогічні знахідки й родзинки.

Участь у конкурсі є корисним та пізнавальним щаблем до самовдосконалення не лише для кожного конкурсанта, але й для членів фахового журі, які, оцінюючи, намагалися розгледіти не тільки професійні якості вчителя, але і його щире самовіддачу дітям.

Так, підтвердженням цього стала **Стеблина Тетяна Володимирівна**, вчитель основ здоров'я комунального закладу «Олександрівський ліцей №2» Олександрівської селищної ради Кропивницького району Кіровоградської області, переможець першого туру, яка виборола 4 місце у другому турі всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2023» у номінації «Основи здоров'я».

Конкурс відкрив для вчителя нові можливості та великі перспективи, став ще однією сходинкою до вершини професійної майстерності, відкрив багато нових граней її педагогічного досвіду, став школою самоствердження і самовираження. Тетяна Володимирівна отримала величезний досвід та багато емоцій, вражень, розкрила свій потенціал та інноваційні професійні здібності.

Лауреатами першого туру стали *Ратушина Світлана Василівна*, вчитель основ здоров'я Новоукраїнського ліцею «Лідер» Новоукраїнської міської ради Кіровоградської області, та *Гайдей Крістіна Олегівна*, вчитель основ здоров'я комунального закладу «Гайворонський ліцей № 2» Гайворонської міської ради Кіровоградської області.

Учителі-конкурсанти – без сумніву, носії змін. Участь у конкурсі «Учитель року» підтверджує бажання кожного педагога не лише реалізувати власні професійні амбіції, а й оновити, осучаснити зміст освіти. «Учитель року» дає можливість конкурсантам побачити більш широку перспективу, оскільки упродовж усіх етапів змагань відбувається обмін досвідом, а кращі його зразки поширюються на всю Україну.

Інновації для впровадження

КРЕАТИВНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ІННОВАЦІЙНА ГАЛУЗЬ PISA-2022

Ліна БУТЕНКО,

методист навчально-методичного центру оцінювання якості освіти комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»

На сьогодні одним із найбільших і найпотужніших порівняльних досліджень у галузі освіти є міжнародне дослідження якості освіти PISA (Programme for International Student Assessment), яке реалізоване на початку XXI століття країнами Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР, Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)). У великому глобальному проєкті станом на 2023 рік учасниками дослідження є майже 90 країн / економік світу. За підсумками проведення країни-учасники мають можливість регулярно отримувати об'єктивну інформацію про якість функціонування своїх систем загальної середньої освіти шляхом оцінювання грамотності (компетентності) 15-річних підлітків, які продовжуватимуть здобувати освіту на наступному рівні, або ж вийдуть на ринок праці.

Україна, як країна-учасник, доєдналася до співтовариства учасників PISA у 2016 році для участі в циклі PISA-2018. За період участі у дослідженні наша країна успішно підготувалася й провела у 2017 році пілотний, а у 2018 році основний етап дослідження та отримала за підсумками участі цінні об'єктивні дані щодо якості вітчизняної шкільної освіти. Інформація про стан української освіти певною мірою дала поштовх для прийняття низки важливих системних управлінських і концептуальних рішень у галузі вітчизняної шкільної освіти.

Зокрема, саме за підсумками PISA-2018: